

DEBRECEN-N. VÁRADI ÉRTESÍTŐ.

Adás-vevés 's mindenféle hirdetésményekkel hetenként megjelen.

16.

Félévi előfizetés helyben 1 frt. postán bár hová 2 frt. ezüstben.

Haidinger testvérek
Elbogenben, Carlsbad mellett Csehországban

császári királyi

szabadalmazott

porcellán-gyáruknak

fő-lerakóhelye,

melly a' jelenlegi vásáron a' német utcai kapu melletti Marjalakyféle házban van, ajánlja a' magos nemességnek, cs. kir. katonai tisztikarnak és az összes tisztelt közönségnek

dúsan rendezett porcellán-raktárát, mely magában foglal összeállított *asztali-, thea- és kávé-készületeket*, továbbá egyes *tácaikat, csemege-tányérokat, virágtartó-edényeket, toilet és mindenféle sok díszárú-tárgyakat* a' legújabb alakban, azután a' közkedvességű *rococo- és renaissance alakokat*, sokféle igen jeles festéseket és eredeti aranyozásokat. — Felvállal szinte a' nevezett fő-lerakóhely mindenféle megrendeléseket porcellán-edényekre tetszésszerűnti festések- 's jelképekkel, rajzokkal, koronákkal és címerekkel, egész nevekkal vagy betűkkel; és azoknak pontos elkészítéséről gondoskodik. — A' megvásárolt árúk szinte ott a' legjobban bepakoltatnak.

Mivel ezen valódi porcellán-edények ára, ujjabb időben, olly jutányosra állítatott, hogy azok a' csekélyebb készítmények mellett kissé magasb áron megvásároltathatnak: ennél fogva a' nevezett főlerakóhely igen számos látogatóssal kecsegteti magát. (D. 75.) (1. 2.)

A' főlerakóhely Pesten nagy hidutcában a' városi színház-épületben van.

Figyelmeztetés.

Az Értesítő debreceni lapjaihoz mellékelve adatik Rádi Józsefnek egy nyilatkozata a' gőzmalmi részvényes urakat illető. Azok a' kik az Értesítőt nem tartják, azon nyilatkozatot a' fent nevezettnél megkaphatják.

Szalma-kalapok

iránti
elő-hírtet

Pestről jelen debreceni vásárra érkező
alulírt részéről.

Azon kedvező részvétért 's bizalomért, melyel a' tölem vásárolni szokott *t. c. közönség*'s *tisztelt kereskedő társaim* irántam mindenkor viseltettek, kik valamint pesti gyárom- 's raktáromat, úgy Debrecenben is kitűzve a' Szent-György tavaszi vásárokon, 8 év óta már részemre kész szolgálommal teljes faradozásimat hasznos sikerrel jutalmazni kegyesek valának, érette ezennel **hálás köszönetemet nyilvanítom.** — Kecsegtet egyszersmind azon édes remény, hogy az eddigi pártfogást tölem meg nem vonván jövődre, úgy ezúttal is számos vásárlóim szerencsétlenek, — annál is inkább, mivel ujjabb megjavított 's bővített gyárom és raktáram olly helyzetben áll, hogy az a' reánk következő tavaszi időszakra, mindenféle új divatú finom szalmakalapokkal, és minden hozzá tartozó szalmanemű cikkekkel legközelebbi divat-szép- 's izletes mustrák szerint van ellátva. — Ugyszinte minden illyesre nézve leendő előrendelkezésekre, legpontosb gyors és jutalmas árroni szolgálatomat tisztelettel ajánlom — (D. 59.) (2. 3.)

Boldrini Péter.

Áru helyem van Debrecenben a' vásártéren, a' nagy bécsi utcában az *Iparműtárral szembe* a' **Stadler testvérek** boltjában.

(D. 76.) **Advinent és társa'** (1)

nagy
állat gyűjteményéről

rendkívüli vad állat mutatványtal kapcsolatban.

Advinent és neje híres állat szelidítők, kik közelebről Európa nagy részét beúzták, Carter és van Amburg által mutatott csodákat megújították, mikről a' külföldi hírlapok is annyi dicsérettel emlékeztek, vadállat gyűjteményekkel megérkezvén, a' gladiatorok rómaiak előtt fölmutatott csodáiról eszmét fognak adni.

Egy férfi, ki tekintetét, hangja, mozdulatai által az állatok vadságát, a' hyena kegyetlenségét megszelidíti, meglepő: de nőt látni, példátlan erénnyel, hidegvérűséggel dacolni e' vészszel, bánúlatot's elragadtatást idéz elő. E' vadakat Advinent asszony a' leopárdal, a' legszelidíthetlenebb oroszánfajjal's négy éves fíja-, kalickában a' hyenával felmutatandja, melly gyönyör élvezetre ugy a' helybeli, mint a' vidéki t. c. úri rendeket föl hívni egész alázatossággal bátorkodnak, magukat a' t. c. közönség kegyébe ajánlván. —

Mutatványaik láthatók a' vásártéren, e' vásár alatt, reggeli 8 órától, esteli 7-ig.

(D. 77.) **Malthai narancs,** (1. 3)

fris törökszilva, mindenféle fris füge, finom sajt, hazai mustár, Burgundiai-, tarló-répa, és fris lucerna mag, minden más szokott cikkekkal fűszerárús Tőkés István árúhelyén folytonosan találhatik.

(NV. 79.) **Kodrus angol ménje** (1.3)

Mlgos gróf Haller Sándor úrnak, több fél vérénel 15 markos 3 hüvelyk, rendkívüli izmos, (a' híres Kátó fíja:) hágni fog egy kanczát 8 pengő forintért, M. Kakucson Élesdtől fél óra járás; a' kanczák kényelmes istállóval, ugyszintén illendő fizetés mellett lóherével el látandók lesznek.

(D. 74.) **Árverés.** (1)

Folyó évi Aprilis 12-én délelőtt 9 órakor, házibátorok, nevezetesen, két majd egészen új kanapé; hat, hat, székkal, 's a' t. ugyszinte két könnyű utazó kocsi is Várad utcán professor t. Aranyi úr házánál magán árverés után fognak eladatni. —

(D. 66.) **ECKSTEIN JÁNOS** (3. 4.)
szivar-gyárnok Pesten.

Egész alázattal jelenti, hogy a' legközelebbi debreceni vásárt először látogatandja meg *nagyszerű szivar-tárával* és a' t. c. kereskedő urak' rendelményeit szívesen elvárja, de egyszersmind figyelmeztetni bátorkodik gyártmányaira, melylyek a' múlt évi országos *Ipar-kiállítás* alkalmával ezüst érdem-pénzzel jutalmaztattak; mi továbbá jóságát, szépségét és különösen jutányosságát illeti, hazánk' akármelyik gyárával a' versenyt kiállja.

Azon szivarokat pedig, mellyek elsőbséget érdemelnek, és eredetileg egyedül gyáromban készülnek, itt megnevezem, és a' t. c. közönség különös figyelmébe ajánlom; u. m. Erdélyi, Ellenzéki, Verseny, István herceg, Oroszvári, Zichy, Jogász, Csillány, Alkotmány, Honfi, Sajtó és Szövetség szivarok.

Raktáram Debrecenben kis Bécsi utca Koszgleba László úr boltjában, Stadler testvér kereskedő urak átellenében, Pesten raktáram Váci utca gróf Nákó ház udvarában.

(NV. 80.) **Eladó sertések.** (1. 3.)

Huszonhét Bagoner kocza, három kan, tőke fajnak, szabadkézből eladó. Értekezhetni lehet a' nvaradi tud. intézetben.

(D. 71.) **Kiadó lak.** (1. 3.)

Debrecenben Kismester utca elején, kéményszerő Rancenberger János házánál két szoba, konyha, istálló, pince, 's a' t. Pünkösd naptól kezdve kiadó.

(NV. 81) **Eladó ház.** (1. 3.)

V. Olaszi Kőfaragó utcán az ugynevezett (Filegóriás ház) mellyben 5 szoba, 2 konyha, kamara, pince, nagy istálló, mind kő épületű, szinnel, 's nagy gyümölcsös kerttel szabad kézből minden órán eladó. Útasítást ad a' tud. intézet.

(D. 73.) **Kerestetik** (1. 3.)

Egy 12 avagy legfelebb 14 éves árva ifjú, kinek szülei nem lévén, azt, mint saját gyermekét férfi korig nevelni, 's egyszersmind a' kőműves mesterségre is kitanítani elfogad, Debrecenben Dolnik Lajos, kőműves mester; értekezhetni vele nagy új utcán mérnök Végh Mihály úr házában.

NYILT LEVÉL.

T. c. F. A. N. J. J. J. S. J. urakhoz, mint a' helybeli gőzmalom egyesület' tervezetét vizsgáló választmányhoz.

Ezen t. c. választmányból történt kiléptemet egyesületünk legnagyobb része eddig nem tudja, 's kik azt tudják is, de okait nem tudván, mindenféle, egytől mástól halott balvéleménnyel vannak irántam; hogy ezen vélemények ekkép tovább ne terjedjenek, 's személyem és tetteim, 's ezekkel együtt becsületem csonkúlást ne szenvedjenek, — írom ezen leveletem a' választmányhoz, mint ki a' körülményeket tudván, az itten most írásban előadandó okaimat és tetteimet legjobban megcáfолhatja, mire azt ezennel felszólítom. ....

Ezen ellenem nem tudom miféle .....
ember által híresztelt gyanuhírek következők:

1. Hogy a' választmány hozzájárásomat maga elmellőzte, 's a' tárgyat a' kezemből szántsándékkal kivette. —

2. Hogy én, az e' miatti neheztelésből, most már ezen általam tervezett, 's csaknem a' végrehajtásig kezelt vállalati munkát ellenségévé váltam, 's azt gyanusitaniszándékozom,

3. Hogy nekem a' gépészszel bizonyos reám nézve jövedelmező egyetértésbe kelle lennem, a' mi nem sikerülvén, én e' miatt részvényeim legnagyobb részéről lemondottam. —

Hogy pedig ezen gaz rágalmozások semmirevalóságát bebizonyítsam, elbeszéltem itten tetteimet, 's azoknak indító okait is, a' mennyire lehet rövideden:

1843. év elején kezdém én ezen vállalatunk tervezését, 's egy Aacheni gyárral, ez iránti értekezéseimet, 's ezeket azon év Junius 12-én egy aláírásra felszólító írvvel bocsátottam a' közönség közzé, a' melly csakhamar több mint 200 részvény aláírással lévén ellátva, én a' vállalatot kivihetőnek ítélvén, a' magam 's több polgártársaim nevében az erre megkívántató engedelmet, az illető Tekintetes előljáráságtól kieszközöltem, 's a' tárgy iránt több külföldi gyárakkal folytattam levelezéseimet.

Időközben az Aacheni gyár birtokosa meghalálózván, az

egy ravasz ember kezére került, a' kinek tettei jókor tudomra esvén, a' vele való érintkezéssel azonnal felhagytam, 's azt más, nevezetesen egy helvetiai, egy hamburgi, 's egy francia gyárnokkal folytattam, 's egy jó barátom javallatára a' helvetiai, mint legjobb 's legbiztosabb mellett megállapodtam, 's az ez által beküldött, 's általam 20 ló erőre ajánlott tervezetet, a' már akkor alakult egyesületünknek bemutattam, a' melly annak megvizsgálására választmányt rendelt. Ez a' dolgot hónapokról hónapokra halasztotta; én azonban az alatt értekezéseimet folytást folytattam, 's időközben egy újabb hengermalmi találmányról, a' melly akkor már 3 hónap óta munkálása által tökéletesebb voltát bizonyítván, ugyanazon választmányt arra figyelmeztettem, a' melly is engem arra szólított fel, hogy tulajdon költségemen tennék egy útazást a' külföldre, 's azt személyesen vizsgálnám meg, 's egyezkednék előlegesen iránta. Útnak indulván, ugyanazon gépmalom készítőjét Bécsbe feltalálván, vele értekeztem, 's tervezeteit lehozván, azt itten majus 25-én költ jelentésem mellett ez iránt 1846. júius 26-n tartott egyesületi közgyűlésnek bemutattam, 's azoknak is megvizsgálására ismét választmányt kértem, mire a' fenemlített urak kinevezetvén, én minden a' tárgyhoz tartozó okiratokat választmányítag F. A. urnak általadtam, 's vele együtt a' többieket is minél e' lébbi véleményök adása iránt megkértem, 's ezt folyvást sürgettem, 's időközben a' választmány' véghetetlen sok kételkedéseit levelezés utján felvilágosítani szorgalmatosan igyekeztem. Ismét lefolyt 7 hónap, mig említett F. A. úr véleményét előadta, a' mit a' választmány egy felolvasás után elfogadván, meggyőződésem szerint észrevételeim 's javallataim sikerellenné váltak, mire én a' választmányból kiléptem, annak jelentését alá nem írtam, 's ezt, és ennek okait márt Febr. 7-én tartott egyesületi közgyűlésbe teendő előadás végett írásba rövideden beadtam. Ezen nyilatkozatim azonban ottan fel nem olvastattak, és az egyesület tagjai' nagy része most is azon véleményben van, mintha én a' választmány' azon jelentése- és javallatához megegyezésemmel hozzájárultam volna, a' mi épen ellenkezőben, áll 's a' mi ha megtörtént volna, az egyesület színet határozatai egészen másként ütöttek volna ki, 's a' választmány' véleménye alkalmasint fére tétetett volna. Imé itten adom elő a' választmányétól nagyon különböző véleményemet.

1. Én mindég csak 20 ló erejű erőműgépet javal-

lottam, a' mit a' választmány 30 ló erejűre nevelt. Okaim: egy 20 ló erejű gőzgép elegendő nagy, hogy azzal 200—250 mázsa liszt készüljön naponként, a' mit éveként 300 munkanapra téve már 75 ezer mázsára megyen. Ez már maga sokkal több, mint a' mi itten elkelhet. A' 30 ló erejű, ha csak ugyan úgy van alkotva mint a' pesti, naponként 450—500 mázsát készíthet — hónaponként 13 ezer mázsát; kérdelem hova kell ez, mikor ennek fele sem kél el. Ha ez 2 hónapig dolgozik, azontúl 3 hónapot csendesen állhat, 's sok szolgája bátran piházhat az egyesület költségén. A' pesti gőzmalom is 30 ló erejű; de ebből 7 ló erő a' vasgyárhoz alkalmaztatik, a' többi 23 ló erő készit könnyen 350 mázsát naponként, 's noha a' pestinek a' dunánni szállítás segítségével 6 annyi kelete van, mint a' debreceninek valaha lehet, még sem tudja készitményeit mind eladni, noha azt az egész országon szétküldi.

F. A. Úr szerint, mint a' kinek egyedül feltétele csak a' volt, hogy a' gépész 250 mázsa liszt naponkénti készítését biztosítson, 's szerkezze a' gépeket ahozképest kedve szerint; — természetes hogy ez 20 helyett 30 lóerőt, 's ehhez alkalmaztatott gépeket tett fel, 's így magát igenis biztosította, de az egyesület kárával, mert — az ára különbsége csak az erőmű gépnél már több 3,000 pforinttal. — A' mennyi idő alatt azonban 20 ló erőre 76 ölfá kell, akkor a' 30 ló erejűhöz szükséges 102 öf. — Igaz hogy ez többet is készit, de mire való az, ha nem kell; csak felesleges cseléd tartást 's haszontalan nagy költséget okoz.

2-*o*. Én a' alacson nyomású gőzmasinát kívántam, 2 cillinderrel; — a' választmány a' mint hallám magos nyomásút kötött, noha az igazat ki mondván a' tagjai közül egyik sem tudta a' különbséget. — Az alacsony nyomású több vizet kíván, drágább is, de tökéletesebb biztosabb; azonban, a' mikor az ugyanannyit teljesit' alacsony 68 öf fával bőven megéri, akkor annyi idő alatt a' magosnak 100 öf alig elég; 's a' veszteség minden 100 öfnél 32 öf, a' mi nálunk nagyon sok, 's évenként ezekre megyen. Ezen adat azonban bizonyos tapasztalási számolásokon alapszik. A' vízből sohasem fogyhatunk ki, de igen is a' fából. De ennek még az is a' kára, hogy a' szolgálatra való személyzetnek $\frac{1}{3}$ ával nagyobbnek kell lenni, 's bizonyosan a' költség is annyival több. Mit ér majd a' nagyszerű kész gyár, ha az állva vesztegel, 's szolgálai hevernek. De ezen talán még most is lehetne segíteni, és ha lehetne, igen jó volna. — Sőt ha lehetne az egész szerződést megsemmisíteni 's az újra kötendőt úgy kötni a' mint azt az egyesület java kívánja, még jobb lenne; mert ha a' dolog úgy van, a' mint az az Értesítő 15-ik számában van előadva, úgy a' Választmány annyira elbocsátva nem volt, mert vajon egy, a' közgyűlésbe, az ellenkező vélemény elő nem adása miatt, egyedül a' Választmány egy oldalú véleménye nyomán eszközölt határozat, 's annak még meg sem hitefesített jegyző könyve, a' Választmánynak ily, az egész társulat elmellőzésével tett eljárása, kötelezheti-e a' társulatot? Ha ezen gépésznek a' mi feltételeink nem tetszenek, tudok én többet is, a' kikkel csak úgy köthetünk, 's minden kigondolható biztosítás mellett, és nem leszünk kénytelenek egyes ember önkényéhez kötni érdekeinket. Ha akár mikor valaha 20 lóerő nem volt volna elegendő — a' mitől ugyan nem félhetni — miért nem lehetne még 10 — 15 ló erejűt ugyan ottan hozzá alakítani, 's mind a' kettővel, a'

mint a' körülmények kívánnák, változtatva vagy együtt dolgoztatni? hiszen ez más helyen is így van gyakorlatban, és a' kettőhöz nem kell több tüzelés és szolgálat, mint a' 30 ló erejűhöz.

3-*o*. Én 500 részvényt kívántam, 's tervezetem szerint meg is értük volna vele, — a' részvények pedig, úgy a' mint az illető engedelmet is eszközöltem, helybeli polgártársaink birtokába maradtak volna. Ha az elég nem lett volna, szabadságunkban állott volna ismét 100-at vagy többet is közrebocsátani — azt mindenkor haszonnal lehetett volna helybeliek söt magunk között is pénzé tenni. A' Választmány a' részvényeket 700-ra emelte, 's az egész Országon kitrombitáltatta, csak hogy a' 700 részvények elkeljenek, a' mire soha sem volt volna szükség, mert 700-on túl is találnák helyke is elég részvényest.

4. Én az egészben csendes eljárást 's végrehajtást kívántam, hogy a' részvényesek tetlegesen lepettessenek meg a' jövedelmezéssel; — 's a' vidék ne serkentődjön a' hasonló vállalat utánzására; a' Választmány a' sok fáradozásaim 's költségeimen össze szerzett adatokat 's terveket, a' mellyeknek a' titok tartása az egyesület jövedelmére nézve is jó, sőt szükséges lett volna nagy pompával kihirdette — és a' részvényeknek 22 prcentes évenkénti jövedelmet ígért, — miért? azt nem tudom — ha csak nem azért hogy a' közönség azt higgye, hogy a' miket a' Választmány nevébe F. A. Úr előadott, az mind egyedül az ő esze 's munkálata, holott tagtársaival együtt valóban egyebet a' véghetetlen kételkedéseknél nem cselekedett. — Sőt még a' mult évi Junius 26-án tartott egyesületi gyűlésben is, az egész javallatomat csupa lehetetlenségnek 's ábrándozásnak nyilvánította, a' pesti malom directorára; és Gróf Széchenyi Ő Excellentiájára hivatkozva; — azonban a' midőn a' kezébe jutott okiratimat átnézte (— mert mind együtt is csak abból meríték e' tárgyozi tudataikat —) ime mi nagyon megváltozott gondolkodása módja — most már ő kívánja magát a' mindent tett és teendhetőnek tekintetni, 's könnyedén megnyerni azon ólcsó dicsőséget, a' mellyet — legalább én — nem irigylek, de nem is magasztalok.

5. Igaz, és azt nem tagadom, hogy a' most létező terv általam a' mult év Május 15-én felteit, 's később Junius 26-án az Egyesület elibe terjesztett jelentésemnél fogva ajánlatot, de az is csak 20 ló erőre számítva, 's így ment ez a' Választmány keze alá, a' melly abban 7 hónapokig nem tett egyebet mint kételkedéseket, a' mellyeket alig lehet sok levelezések után is legyőzni; hogy azonban ezen tárgy a' Választmány hozzájárulása által, nem csak hogy nem javult, sőt még inkább szenvedett, az már bizonyos, és én ezennel nyilvánitom, hogy ezen vállalat, a' mint az most végrehajtatik, megszűnt az én tervezetem lenni. Kénytelen vagyok ismételnem a' mit a' 7-ik Februárban tartott egyesületi gyűlésre beadott, de ottan fel nem olvastatott két rendbeli iratomban, a' mellynek az egyike „nyilatkozat“ a' másika „javallat“ cím alatt beadtam, megirtam t. i. hogy én noha mint az egyesület egyik elnöke, egyszersmind azon Választmánynak is elnöke voltam; — de hogy én, mint tervező, javalló, a' kinek előadásai voltak a' Választmány vizsgálata tárgyai — csak szenvedőleg vehettem részt az a' felett tartott értekezésekben 's így a' Választmány véleményadását,

en, mint a' ki abban épen még nem egyezhetem, azt írásba sem tehettem, 's így az F. A. urra, mint a' ki arra maga magát ajánlotta, bízott, a' melyet is a' Választmány elfogadván én azöntúl annak eljárásaiban többé legkisebb részt sem vettem, sőt az egyesületi elnökségről is lemondottam, 's a' fent említett két iratimat, egyedül azért kívánom az egyesület elébe terjeszteni, hogy az tettem okait tudhassa 's érdekéhez képest helyeselthessé, ettől függvén az azöntúl előadandó ellenvetéseim 's pótló javallatim szóval való előadása; a' mi tehát csak azért maradt el, mert azon iratim elő nem adódtak, 's azöntúl többé gyűlést sem tartott a' Választmány szükségesnek, hogy valaki keze alá ne szóljon, a' mi pedig nagyon is szükséges lett volna, mert,

6. Én, az általam ezelőtt egy évvel feltett javallatomhoz az idő közötti folytatott levelezéseim által értesésemre esett újabb javításokat az egyszerűbb lisztgyártás módjában, kívántam egy, e' végett kiküldendő egyén által, ott helyben a' hol léteznek, gondosan megvizsgáltatni, 's a' mennyire azok jók lesznek a' még csak alakulandó gépezeteinkben az egyesület javára befelfoglatni 's használtatni, 's ezen gépésszel, minnelötte az idejönne, előleges alkut tenni. A' Választmány azonban az első tervezethez ragaszkodván, minden további vizsgálatot, változtatást és előleges alkudozást feleslegesnek és szükségtelennek nyilvánítá, 's ez volt fő oka az attól való végképi megválasomnak, 's az iránt tett nyilatkozatomnak.

Hogy ezen javallatom e' szerint sikeresen maradt, most is sajnálom, mert a' miatt a' malom létre hozatala legfeljebb is csak egy hónappal hátrálódott volna, de az eredménye igenis érdekes 's hasznos az egésznek jövődjére. Ez azonban most már, a' mikor a' szerződések 's előfizetések is megtévődtek, az egyesület erszényéből, annak tudta, helyeslése 's netaláni módosítása nélkül, késő, 's a' Választmány illy módon tett rögtönözött 's erőltetett eljárását most sem tudom mivel menteni, és hogy miért tette ezeket a' felelet terhe veszedelmeztetése nélkül, holott az előtt hónapokig sem tett valamit, hogy az egész hamarabb létre jöjjen. Ezen szerződés kötésekör két nagy hiba történt; t. i. hogy a' társaság nevében kötök nem tudtak a' tárgyhoz, 's előre nem szereztek magoknak bővebb ismertetet más gyárokkal való értekezés útján; de alkalmasint a' kezeik közt lévő adatokat sem hasonlították össze; másodsor hogy a' gyártót minden előleges egyezkedés vagy feltétel nélkül hívták ide; és így, 's ezen körülmények miatt, egyedül amannak előadatai után 's kívánságaihoz képest valának kénytelenek mindent megadni, a' mit az akart; 's méltán jó kedvel utazhatott az haza felé.

A' Választmány csak a' tervezetek vizsgálatára volt kinevezve, és a' mint azt megtette, munkálata bevégezve, 's ideje annak hogy a' végrehajtásra az egyesület egy kormányzót és mellé mintegy legalább 20 tagból álló szabadon választott Választmányt választott volna, a' további eljárást a' társaság érdekében eszközlendőt, a' mint azt a' már fent említett fel nem olvastatott, javallatomba' is tanácsoltam.

Es véleményem szerint már most is ez a' fő kérdés,

ha csak azt nem akarjuk, hogy úgy járjunk, mint a' pesti malom részvényesek, a' kik többé-kevésbé 2 vagy 3 per centum kamatot, a' gyárnak egyedül az egy kézbe szorított kormányzása miatt. Ez mondom most már a' fő teendő, 's ezt nem eléggé ajánlhatom az Egyesület figyelmébe 's gondos ellátásába. Ezen vállalat egy tiszta polgári és illetőleg kereskedelmi; ezt neki választmányi, 's a' társaság elibe csak rögtön elfogadás végett terjesztett véleményekkel nem lehet, nem szabad kormányozni. Nem a' nyakrafőre való végrehajtás, — hanem az előre néző gondossággal párosult takarékos értelmes eljárás a' fő feladat. — Mit ér a' majd készen álló nagyszerű épület és gyár, ha az néhány heti munkálata után heverve vesztel, a' költségek folyvást folynak nyilvános kárral. Ezen vállalatban minden részvényesnek van joga tudni, mire költődik a' pénze, 's hogy az nem fordítódik-e haszontalanul feleslegesen, vagy szükségtelen dolgokra. Az efféle társasági intézetnek szabadon kell mozogni eljárási körében, 's így ennek a' hatalmoskodó önkény befolyása csak veszedelmévé válhat.

Az esett értesésemre, hogy a' gépésznek csak csupán a' gőzerőműért 2 katlannal 16 ezer forint adódik, még pedig magas nyomásúért, a' mely mindenkor $\frac{1}{3}$ ával olcsóbb az ugyan annyi erejű alacson nyomásunál, a' millyet azon gépész az előbbi adataiban, ha jól emlékszem 12 ezer forintra tett egy katlannal, 's egy reserva katlant 3000 ftra, öszveszen 's alku nélkül tehát 15 ezerre, és így a' magas nyomásúnak csak 12 ezer forintúnak kellett volna lenni. Egy ugyanilyet 2 katlannal 's minden kezeskedési biztosság mellett a' legjobb francia gyárból megkaphatni Bécsbe szállítva 10, legfeljebb 11,000 ftért; — ezért jót állok, mert kezemnél az iránt ajánlat is van; ennél fogva nem tudom mi lehessen azon különös gépi tulajdonság, a' miért itten 5000 pfrttal többet költünk.

Úgy gyanúsítottam, mintha nekem ezen bécsi gyárnokkal bizonyos egyetértésem lett volna; holott épen csak én voltam az, ki mindenkor a' géprészei árának tetemes leszállítását sürgettem. Azonban majd ha az alku elénkbe kerül, és én azon nekem nem csekély költségeimmel tett utazásokba 's fáradságaimba került eljárási, számadási, tervezési és javallati okirataimat, melyeket én a' választmánynak kiadtam, 's attól többé csak átnézet végett sem kaphatám meg, mivel ez azt nagylelkűen a' társaságnak oda ajándékozta, nem várván el, hogy én azt magam tegyem, — ismét megnézhetem, előadandom az ez iránti észrevételeimet, ezennel pedig ismételve nyílvánítom, hogy én a' választmány ez utolsóbb eljárásában is semmi részt nem vettem, de nem is vehettem, látván a' választmánynak terve elfogadtatásával járó mesterséges önkényét, mi a' legjobb vállalatot is semmivéteheti, ha nem zaboláztatik. 'S mind ezek után elleneim magok is megmagyarázhatják, hogy miért nem vala nekem kedvem az előbb reászánt nagy summa pénzemet illyféle kezelés alá bízni, 's azt inkább egy olly vállalatra fordítani, a' melyet én magam kezelhetek; mert hogy a' szándékom nem tréfa vagy vak fogás, és a' rea szánt pénz készen volt, arról, a' kinek tetszik, a' legbizonyosabb adatokat kész vagyok elibe terjeszteni. Azt hallom, hogy az alakulandó malom helyéül, valaki a' Várad utcai kút mellett való tért kívánna kivívni; ez bizonyosan jól körül nézte a' várost, 's azon helyt lelte ki, a' mely legroszszabb, 's a' hol még az eső vizet is a' homoknak kell elnyelni. A' malom helyéül legjobb azon tér,

a'melly a' posta, tóczós és ugynevezett Kos kertek között van, mert a' szükségtelen vizet itt van hova bocsátani. Erről nagyon szükséges el nem felejtkezni.

Ezen felvilágosításomat becsületem' tekintetén kívül azért is szükségesnek véltem illy nyíltan megtenni, hogy az egyesület' érdemes tagjai az egész tárgyat jobban megtudhassák, 's a' mennyiben lehet, határozataikat megtehessék 's rendelkezhessenek a' jövőökről. Ha az itten előadottak ellen a' választmány vagy valaki más, valami ellenvetést tudna, vagy igazolást kívánna, *tegye azt, mint most én, írásban az egyesület elibe*, hogy én is arra felelhessek, — mert csak így

örölődhetik ki az igaz és jó. — Adja a' mindenható, hogy azok, miket én ezen nyilatkozatomban előadott meggyőződésem szerint, mint hiányt vagy hibát látok, soha ne valósúljanak; mert kinek állana inkább érdekében, mint nekem, ha ezen intézetünk, melly az én indítványomból keletkezett, 's az én eljárásaim nyomán fejlődött csak nem egészen létrehozataláig, valóságosan úgy alakuljon, hogy az, az abból reménylett jóval, széppel, nagyszerűséggel párosulva a' vállalkozóknak szintugy, mint az egész közönségnek hasznára, javára álljon feun 's munkálódjon. — Debrecen Apr. 5-én 1847.

Rádl József. m. k.

**A' Vogelsang nevü nagy birtok, az üveg gyárral
és Kuttenbergben lévő két házzal együtt
ezen folyó 1847. évi Julius 10-én kijátszatnak;**

a' mellyért is **200,000** frt. váltóban

mint váltságdíj ajánltatik.

Ezen sorsjátékban nyerhetni:

1 nyeremény 200,000 frt. v. cz.	1 nyeremény 3,200 frt. v. cz.	1 nyeremény 1,000 frt. v. cz.
1 " 20,000 " "	1 " 3,000 " "	1 " 1,000 " "
1 " 15,000 " "	1 " 2,500 " "	1 " 1,000 " "
1 " 10,000 " "	1 " 2,000 " "	1 " 1,000 " "
1 " 10,000 " "	1 " 1,500 " "	1 " 1,000 " "
1 " 8,000 " "	1 " 1,200 " "	1 " 1,000 " "
1 " 6,000 " "	1 " 1,000 " "	1 " 1,000 " "
1 " 5,000 " "	1 " 1,000 " "	1 " 1,000 " "
1 " 4,000 " "	1 " 1,000 " "	1 " 1,000 " "

és így alább.

Ezek közt találtatnak 119 darab 1839-ik status adóssági Ötödrész sorsjegyek, — és 130 herczeg Eszterházy-féle sorsjegyek.

Bővebb tudósítást ad a' játékterv. — NVáradon sorsokat kaphatni ns Faur Gábor urnál, valamint a' többi szilárdabb kereskedésekben is.

D. Zinner és Comp.

Bécsi nagy kereskedők.

Alulirt tisztelettel tudatja a' nagy érdemü közönséggel, hogy nálla valamint eddig, úgy most is Vogelsangi nagy lotteryából sorsokat a' legjutányosabb áron 2 frt. 25 kr. pengőben kapni lehet; 3 társasági játékok is vannak: egy 5 közönséges, 1 szabad sorssal, egy ötödrész nyereményre 4 frt. pengőbe; egy 10 közönséges 2 szabad sorssal egy tizedrésze 4 frt. és egy 20 közönséges, 4 szabad sorssal egy huszadrész nyereményre, és 4 frt. ötödrész és egész ezüst sorssok is vannak, mellyek e' év Julius 10-én öt húzásban ötször játszanak; 's mindenik egyszer bizonyosan nyer, de ötször is nyerhet, egy ilyen sorsjeggyel szerencsésebb esetben 200,000, 20,000, 15,000, 10,000, és 8,000 vfrt. nyerhet. NVáradon apr. 3-án 1847.

Faur Gábor.

(D. 72.) **Egy még ifjú egyén** (1.) Debrecenbe, vagy környékére is Pünkösöd napjáig gondviselőnek vagy más effélének ajánlkozik. Értesítést ad a' debr. tud. intézet.

(D.) **Eladó oltottmész.** (1. 4.) Debrecenben nagy Péterfia utcában, a' 819. sz. polgár háznál 50 köből igen jó, még a' mult évben beoltott mész van eladó. —

(NV. 78.) **Bérlak.** (2. 3.) VOlasziban a' felső hid melletti „három rózsa“ szomszédságában kovácmester Aranyi János házánál több rendü szobák, istálló, kocsiszin, egy vagy több évre kiadó, ugyanott 834-ki 34 cseber bakator bor eladó.

(D. 70.) **150 köből mész** (2. 3.) eladó Debrecenben kis csapó utcán 387-dik szám alatt, 50 köblönként is megvásárolható; értekezhetni iránta a' fentebb érintett szám alatt lakó tulajdonossal.

(NV. 76.) **Eladó ház** (2. 3.) NVáradon a' Pecén tul t. c. Püspöky Sándor ur szomszédságában öt szobával, konyha, kamara, száraz pince 60 hordóra, jól elrendezett padlás élet tartásra, tágas udvaron kút, kocsiszin, istálló, mellette cseléd-szoba, nagy veteményes kert, ezen kívül külön gazdasági nagy udvar. — Értekezhetik a' venni szándékozó a' NV. t. intézeti irodában.

(D. 64.) **ÁRVERÉS.** (3. 3.)

Szabolcs megyebeli Nagy Kálló mvárosában vagyonbukott kereskedő **Mandel József** és neje csódtömegéhez tartozó bóltbeli, nevezetesen selyem, teveszőr, gyapat cérna és pamut, nő vagy férfi ruha kelmék nagy választékban; vászon, posztó, csipke, szalag, 's több e' nemű kereskedéshez tartozó portékák, darab és végszámra, folyó évi april. 21-, 22-, és 23-dik napjain a' helyszínén; — ugyan ezen tömeghez tartozó házi, kamara és konyhabeli bútorok 's ingóságok pedig ugyancsak april. 26-, 27-, 28 dik napjain szinte a' helyszínén tartandó nyilvános árverés útján el fognak adatni. Kelt NKálló Martzius 24 én 1847.

Ferency Alois,
tömeg-gondnok.

(D. 67.) **Árverés.** (3. 3.)

Grunwald Sámuelnek, a' külső-vásári álláson, az úgynevezett gyólcson utcában 300 szám alatt lévő 's bíróilag elfoglalt satora, f. év aprilis 14-kén a' délutáni órákban közárverés útján el fog adattatni; ugyan akkor és a' mondott sátorban, több darab finom posztó és bóltbeli bútorok elárvereltetni fognak, —
a' végrehajtó biróságok által.

(D. 57.) **FIGYELMEZTETÉS.** (4.6.)

Alulirt egész alázattal jelentem, úgy a' debreceni, mint a' környéki t. c. uraságoknak, 's minden renden lévő polgári tisztelt egyéneknek, hogy én valamint a' nagyobb művészetű szabadkézzeli szoba-festésben, úgy a' patronizozott válogatható minták után, általam a' legújabb izlés szerint, bő tapasztalásom következtében: *francia, olasz, és arabs* rokokókkal legszebb spálerok, és a' legdivatosb modorként falak fénymázolhatandók, {mellyek a' legdiszesh tapetekkel vetélkednek, ugyszinte, mint eddig úgy ezután is *saluk, ablakok, ajtók,* 's több e' félek olajos legtisztább festészetére, gyors és jutányos ároni szolgálatomat ajánlom. — Végre gyors-gépezeten (maschinán) törött olajos festékeket mindenféle szín válogatásban nálam mindenkor ólcsó áron találhatni. — Lakásom Debrecenben nagy Mester utca 1329-ik szám alatti házban. —

Granz K. E.

(NV. 68.) (3. 3.)

A' bihari gazdasági fiókegyesület f. évi aprilis 13-án Volasziban a' Casinóban, délutáni 4 órakor tartandó rendkívüli közgyűlésére, melyen Magyarország egyesületének f. évi junius 6-ki nagygyűlése alkalmával a' köztelek alapköve letételehez 's a' Keszthelyi georgicon halhatatlan alapítójának dicsőítésére illő fénnel megügendő félszázados ünnepélyhez küldendő követeink választása 's azon ünnepély emeléséhez mikénti járulásunk leendenek főtárgyak, minden részvényes tagtárs urakat tisztelettel meghívja, f. évi mart. 8-iki közgyűlés' meghagyásából

Angyalffy András
egyesületi titoknok.

(NV. 77.) **HIRDETÉS.** (2. 3.)

Melly szerint a' NVáradí kir. kam. uradalom részéről e. f. 1847-dik évi Május 3-dik napján tartandó másodszeri nyilvános árverés útján Ttes. Ns. Bihar megyében helyheztetett, 's a' fentebb nevezett kincstári uradalomhoz tartozó Várallya mező városában az úgynevezett Gilányi korcsma, csakugyan e. folyó 1847-dik év November' 1-ső napjától számítandó három folyvást következő évre a' többet ígérőnek a' N. M. M. k. udvari kincstárnak jóváhagyására haszonbérbe fog adatni. — Melyhezképest a' bérleni szándékozók, a' mondott napon V. Velencén, dél előtti órákban a' kormányzó k. kam. ügyvédi hivatal írótermében tartandó nyilvános árverésre 44 p. forintnyi bánatpénzzel ellátva meghivatnak, hol is az árverési, úgy a' szerződési feltételeket is jó előre mindenkor megtudhatni. — Kelt V. Velenczén Mártius 29 én 1847.

A' kamarai uradalom tisztsége által.

(NV. 63.) **Árverendő szőlő.** (3. 3.)

A' váradí hegyen az úgynevezett Setétág' elején, kétegyemással általellenbe lévő hegy oldalon fekvő 70 kapa alya szőlő aprilis hó 15-én árverés útján Ónodi Lajos tulajdonos által szabad-kézből eladandó, kivel a' venni szándékozók addig is alkut kedvező feltételek mellett tehetnek Volasziban.

Pelbárthidán eladó széna van.

Lotterián kiott számok: *Budain,* Márt. 17) 82. 46. 64. 57. 43. — *Kassain,* Márt. 24) 4. 26. 58. 18. 33.

Szerkeszti 's kiadja Balla Károly. — Nyomatja Debrecenben Tóth Endre.